

Пролог

На крају травничке чаршије, испод хладовитог и хучног извора Шумећа, постоји откад свет памти мала „Лутвина кахва“. Тога првог сопственика кафане, Лутве, не сећају се ни најстарији људи; тај је бар стотинак година већ на неком од разасутих травничких гробаља, али сви иду код Лутве на кафу и његово се име памти и изговара тамо где су заборављена имена толиких султана, везира и бегова. У башти те кафанице, под самом стеном, у подножју брега, има једно одвојено, хладовито и мало узвишено место, где расте стара липа. Око те липе и између стена и бусења уклопљене су ниске клупе неправилна облика на којима је задовољство поседети и са којих се тешко устаје. Оне су излизане и искривљене годинама и дугом употребом и потпуно срасле и постале једно са дрветом, земљом и каменом око њих.

За време летњих месеци, то јест од почетка маја па до краја октобра, то је, по давнашњој традицији, место на ком се после подне, око ићиндије¹, састају травнички бегови и угледнији људи који су припуштени у њихово друштво. У то доба дана нико се други од грађана не би усудио да седне и пије кафу на тој узвисини. То се место звало Софа. И та је реч у народном говору у Травнику имала, кроз нараштаје, своје утврђено друштвено и политичко значење, јер што је на Софи речено, претресено и закључено, то је било готово исто толико колико да је решено међу ајанима, на Дивану код везира.

И данас ту седи десетак бегова, иако је дан већ облачан и јавља се ветар који у ово доба доноси кишу. Последњи је петак у месецу октобру 1806. године. Седећи на својим местима, бегови тихо разговарају; већина их замишљено прати игру сунца и облака и зловољно кашљуца.

Говор је о једној крупној новости.

Један од њих, неки Сулејман-бег Ајваз, који је ових дана путовао послом у Ливно, разговарао је тамо са

¹ Речник турских речи и провинцијализама налази се на крају књиге.